

PEMBELIAN LESTARI DALAM KALANGAN PEKERJA AWAM UNIVERSITI PUTRA MALAYSIA

Normaziah Zulkifli
Norhasmah Sulaiman
Mumtazah Othman

Pusat Penyelidikan Penggunaan Lestari/
Jabatan Pengurusan Sumber dan Pengajian Pengguna,
Fakulti Ekologi Manusia, Universiti Putra Malaysia

Pengenalan

Malaysia sebagai sebuah negara membangun telah berkembang dengan pesat dari sudut pembangunan, ekonomi dan pendidikan. Bagi mencapai negara maju pada tahun 2020, Malaysia perlu menjadi negara yang bersatu dengan masyarakat Malaysia yang yakin, mempunyai nilai moral dan etika yang kukuh, hidup dalam masyarakat yang demokratik, bertolak ansur, penyayang, adil dari segi pengagihan ekonomi, progresif dan makmur dan mempunyai penguasaan sepenuhnya terhadap ekonomi yang bersaing, dinamik, cergas dan kental.

Menyentuh nilai moral, sikap masyarakat Malaysia terhadap alam sekitar masih boleh dipersoalkan. Penghasilan sampah atau sisa pepejal yang disumbangkan oleh pengguna Malaysia di sebalik kerancangan urbanisasi amat membimbangkan. Menurut Kementerian Perumahan dan Kerajaan Tempatan (KPKT, 2003), kawasan perbandaran di Malaysia menghasilkan kira-kira 15,000 tan sisa pepejal perbandaran sehari berbanding dengan 12,467.6 tan sehari pada tahun 1991. Bagi mengatasi masalah pengurusan sampah sarap, KPKT telah melancarkan program kitar semula pada tahun 1993, namun program ini tidak berjaya mencapai matlamatnya.

Tindakan manusia yang menyebabkan perubahan dan kemerosotan alam sekitar merupakan ancaman terbesar yang dihadapi oleh dunia sekarang. Dikhuatiri bumi tidak mampu untuk menampung keperluan manusia seperti tempat tinggal dan makanan sekiranya masalah ini tidak segera diambil perhatian dan diselesaikan. Perubahan-perubahan yang berlaku ini adalah disebabkan oleh penambahan populasi penduduk dunia, penggunaan yang berlebihan (*over consumption*) dan kurangnya pemuliharaan alam semulajadi. Oleh itu, semua pihak perlu bekerjasama dan bersatu padu dalam usaha untuk

mengelakkan kemusnahan ekologi melalui pendekatan penggunaan lestari (Oskamp, 2000).

Kesan globalisasi juga banyak memberi impak negatif dalam budaya kepenggunaan, sama ada dari segi material mahupun bukan material. Budaya ini sering meletakkan nilai material sebagai pengukur kejayaan dan gaya hidup, dan pada masa yang sama, nilai murni dan gaya hidup tradisi perlahan-lahan dipinggirkan. Dalam konteks pembangunan yang berorientasikan gaya hidup mewah masa kini, pengguna banyak membazir sehingga menyebabkan pencemaran alam sekitar (Laily, 2009). Menurut Moisander (2000), pengguna berasa kurang perlu untuk lebih bertanggungjawab dalam melindungi alam sekitar dan kurang rasa sanggup untuk menghadapi sedikit ketidakselesaan dalam usaha ke arah pemuliharaan kerana kurang insentif psikologi.

Objektif utama penggunaan lestari ialah amalan hidup yang sederhana. Hal ini hanya dapat dicapai melalui perubahan gaya hidup. Tingkah laku dalam aktiviti pembelian perlu diambil berat kerana ia merupakan titik mula kearah penggunaan lestari. Pembelian yang dilakukan secara tidak terancang boleh menyumbang kepada berlakunya pembaziran dan ini akan memberi impak negatif kepada alam sekitar dan diri pengguna itu sendiri. Sebagai pengguna, mereka harus tahu kesan-kesan yang akan berlaku dalam setiap pemilihan barangan yang mereka pilih. Hal ini dapat membantu pengguna kearah gaya hidup yang lestari sekiranya aktiviti pembelian mereka lebih terkawal.

Objektif kajian

Objektif kajian adalah untuk mengetahui pemahaman konsep dan kepentingan pembelian lestari. Di samping itu, kajian juga bertujuan untuk mengenal pasti faktor-faktor penghalang dan kesan akibat tidak mengamalkan pembelian lestari.

Tinjauan literatur

Penggunaan lestari merujuk kepada konsep yang menekankan keseimbangan antara kepentingan untuk memenuhi keperluan hidup dengan tanggungjawab untuk meminimumkan kesan aktiviti penggunaan kepada alam sekitar. Konsep penggunaan lestari boleh dilihat sebagai sinonim dengan konsep penggunaan berhemah. Penggunaan merupakan proses yang merangkumi tiga aspek/fasa utama, iaitu perolehan/pembelian barangan, penggunaan dan pelupusan (Maghrabi, 1991).

Menurut Mumtazah dan Nurizan (2009), penggunaan lestari juga berkait rapat dengan proses pembelian, penggunaan dan pelupusan produk. Penggunaan lestari tidak bermaksud mengurangkan penggunaan, sebaliknya ia menekankan kepada langkah penggunaan sumber yang lebih efisien, bermaklumat dan tidak keterlaluan. Dengan kata lain, ia menggalakkan pengguna untuk memenuhi keperluan dengan bijak dengan mengenal pasti barang yang sepatutnya dibeli atau tidak bagi melindungi alam sekitar.

Berdasarkan Schaefer dan Crane (2005), peranan utama dalam mencapai penggunaan lestari adalah bergantung pada pengguna atau individu. Gaya hidup diterjemahkan kepada kelakuan seperti permintaan untuk barangan dan perkhidmatan bercirikan penggunaan lestari, pengagihan dan penghapusan proses barangan secara langsung membawa kesamaan kelakuan oleh pasaran yang memberi tindak balas terhadap permintaan dengan menyampaikan lebih produk bercirikan lestari.

Memetik daripada *Welsh Procurement Initiative-Sustainable Public Sector Procurement Guidance* (2004), pembelian/perolehan lestari adalah melibatkan aktiviti pembelian, iaitu memberi atau menerima sesuatu produk/servis dengan memberi pertimbangan yang sewajarnya terhadap persekitaran, masyarakat dan keadaan semasa sosial. Hal ini mengambil maklum akan maklumat sesuatu produk itu seperti dari sumber apa produk itu dihasilkan?, dari mana produk itu datang?, dan siapa yang menghasilkannya?. Hal ini merupakan perkara-perkara asas yang perlu difikirkan sebelum pembelian sesuatu barang dilakukan. Jika faktor-faktor ini dititikberatkan maka pengguna dapat membuat pilihan yang terbaik dan mencapai kesejahteraan dalam hidup untuk jangka masa yang panjang.

Sejak kebelakangan ini, corak penggunaan dan pengeluaran tidak lestari (*unsustainable patterns of consumption and production*) bagi memenuhi tuntutan hidup manusia telah menjejaskan kelestarian alam sekitar. Lebih menyedihkan, faktor tersebut telah dikenal pasti sebagai punca utama kepada degradasi alam sekitar (United Nation, 1992).

Bukti empirikal juga menunjukkan kesukaran pengguna dalam memilih produk yang mesra alam adalah disebabkan oleh kekurangan maklumat mengenai perkara tersebut (Brown and Wahlers, 1998). Kebanyakan pengguna yang membeli produk mesra alam bukan disebabkan oleh kebimbangan mereka terhadap alam sekitar atau bukan kerana produk tersebut dapat memberi kebaikan kepada masyarakat atau atas sebab kepercayaan individu, tetapi sebenarnya disebabkan oleh pengguna itu yang mengutamakan kesihatan, untuk menjadi sebahagian kumpulan sosial, untuk

dibezakan daripada yang lain serta untuk mencuba teknologi-teknologi yang baharu (Vermier and Verbeke, 2004).

Menurut laporan kajian yang diterbitkan oleh Coddington (1992), 70.0% daripada respondennya mempunyai kesedaran yang tinggi terhadap alam sekitar, namun daripada jumlah ini hanya 40.0% hingga 50.0% yang memboikot produk yang memberikan kesan negatif kepada alam sekitar atau syarikat yang mempunyai reputasi tidak baik terhadap persekitaran.

Sebagai pengguna, setiap keputusan yang dibuat dan tindakan yang diambil akan memberi kesan kepada alam sekitar dan ekonomi. Apabila dikaitkan dengan persekitaran, tidak dinafikan ramai pengguna yang berpengetahuan dan mempunyai sikap positif dalam menjaga persekitaran tetapi kebanyakannya tidak diikuti dengan perbuatan yang lestari (Thogerson, 2004).

Menurut kajian Gibbs and Soell Sense and Sustainability Study (2013), mendapati bahawa sebanyak 73.0% pekerja dewasa di Amerika Syarikat yang mengambil bahagian dalam tanggungjawab sosial dan alam sekitar di tempat kerja akan turut sama bertanggungjawab ketika berada di rumah. Majikan boleh memainkan peranan penting dalam mendidik pekerja mereka untuk turut mengamalkan kehidupan lestari dalam aktiviti harian mereka di rumah, seterusnya dapat mendidik pengguna-pengguna yang lain di luar sana.

Dalam aktiviti pembelian, pengguna seharusnya mengutamakan membeli barang-barang keperluan dan bukannya mengutamakan kehendak diri semata-mata kerana ini akan menjerumus kepada pembaziran seterusnya memberikan kesan negatif kepada diri sendiri, masyarakat dan alam sekitar. Aktiviti pembelian yang dilakukan tanpa perancangan juga akan menyebabkan pengguna lari dari landasan sebenar dan memandu pengguna kearah kehidupan yang tidak lestari.

Metodologi kajian

Kajian ini merupakan kajian berbentuk kualitatif dan kuantitatif. Ia melibatkan pengumpulan secara Perbincangan Kumpulan Berfokus (FGD) dan *Nominal Group Technique* (NGT). Pengumpulan data dilakukan ketika ceramah dan aktiviti Bengkel Pembelian Lestari yang dijalankan secara interaktif dan melibatkan kumpulan pegawai sokongan Universiti Putra Malaysia. Seramai 25 orang pegawai terlibat dalam kajian ini.

Melalui FGD, setiap kumpulan mengandungi lima orang ahli akan diberikan lima helai kertas putih untuk menulis jawapan berpanduan soalan yang

diberikan oleh fasilitator. Setiap jawapan peserta akan dikumpulkan mengikut persamaan maksud. Peserta kemudiannya akan berbincang untuk memberikan rumusan hasil daripada jawapan yang telah dikumpulkan. Sementara, kaedah NGT memerlukan peserta menulis jawapan mereka di atas lima keping kertas berwarna. Setiap jawapan peserta akan dikumpulkan mengikut persamaan maksud. Peserta kemudiannya perlu mengenal pasti dan menyusun jawapan mereka mengikut keutamaan dari 1 hingga 5 (nilai 1 merupakan yang paling utama dan nilai 5 yang kurang utama). Jadual 1 menunjukkan soalan-soalan yang dikemukakan kepada setiap kumpulan.

Jadual 1: Soalan Perbincangan Kumpulan Berfokus

No.	Soalan
1.	Apakah yang anda faham mengenai konsep pembelian lestari?
2.	Apakah kepentingan mengamalkan pembelian lestari?
3.	Apakah amalan pembelian yang anda telah dilakukan yang boleh dikaitkan dengan amalan lestari?
4.	Apakah faktor penghalang untuk mengamalkan pembelian lestari?
5.	Apakah kesan sekiranya tidak mengamalkan pembelian lestari?
6.	Apakah cadangan bagi meningkatkan amalan pembelian lestari?

Hasil kajian dan perbincangan

Latar belakang responden

Seramai 25 peserta telah terlibat dalam kajian ini, iaitu 40.0%ialah responden lelaki dan selebihnya ialah wanita. Kebanyakan responden (64.0%) bertugas sebagai Pembantu Tadbir, diikuti masing-masing 8.0%ialah Penolong Pegawai Sains dan Juruteknik (Jadual 2). Selain itu, responden adalah terdiri daripada Penolong Pegawai Tadbir, Pemandu, Penolong Pegawai Veterinar, Pembantu Am Pejabat dan Pembantu Tadbir Kanan.

Jadual 2: Taburan Responden Mengikut Jantina dan Jawatan Pekerjaan

Latar Belakang	Bilangan (n)	Peratus (%)
Jantina		
Lelaki	10	40.0
Perempuan	15	60.0
Jawatan		
Pembantu Tadbir	16	64.0
Penolong Pegawai Sains	2	8.0
Juruteknik	2	8.0

Jadual 2 (sambungan)

Latar Belakang	Bilangan (n)	Peratus (%)
Jawatan		
Penolong Pegawai Tadbir	1	4.0
Pemandu	1	4.0
Penolong Pegawai Veterinar	1	4.0
Pembantu Am Pejabat	1	4.0
Pembantu Tadbir Kanan	1	4.0

Pemahaman konsep pembelian lestari

Melalui kaedah FGD, setiap kumpulan kecil telah membuat perbincangan mengenai soalan yang berkaitan dengan kefahaman mengenai konsep pembelian lestari. Setiap kumpulan telah menghasilkan definisi konsep pembelian lestari masing-masing. Jadual 3 menunjukkan rumusan hasil perbincangan tersebut.

Setiap kumpulan telah membincangkan konsep pembelian lestari dengan mengaitkan aktiviti pembelian yang dapat memberi impak positif kepada alam sekitar dan diri pengguna. Pengguna perlu melaksanakan pembelian yang bijak dan terkawal seperti melibatkan perancangan yang berhemah bagi mengelakkan pembelian yang boleh memberi impak negatif kepada manusia dan alam sekitar. hal ini kerana, melalui pembelian yang berhemah, pengguna dapat mengawal pengaliran wang supaya tidak menghadapi masalah kewangan pada masa hadapan. Pembaziran terhadap bahan mentah juga dapat dikurangkan sekiranya konsep pembelian lestari ini diambil kira.

Jadual 3: Rumusan Konsep Pembelian Lestari

Kumpulan	Konsep Pembelian Lestari
1.	“Pembelian lestari adalah pembelian bijak dan terkawal dan menjamin kesejahteraan kepada alam sekitar.”
2.	“Pembelian berhemah mengikut keperluan yang dapat memberi manfaat kepada manusia dan alam.”
3.	“Pembelian lestari mestilah bijak berbelanja, melibatkan perancangan secara berhemah dan mengambil kira persekitaran serta bertanggungjawab sebagai pengguna.”
4.	“Pembelian secara terancang dan berhemah yang berguna untuk masa kini dan masa hadapan.”
5.	“Memilih dan membeli keperluan secara bijaksana dan tidak mendatangkan kesan negatif kepada pengguna dan alam sekitar.”

Kepentingan mengamalkan pembelian lestari

Hasil FGD mendapati setiap kumpulan telah menyenaraikan kepentingan mengamalkan pembelian lestari. Seterusnya, melalui kaedah NGT pula setiap kumpulan diminta untuk memilih lima kepentingan utama mengamalkan pembelian lestari yang disusun berdasarkan keutamaannya. Jadual 4 menunjukkan senarai lima kepentingan mengamalkan pembelian lestari bagi setiap kumpulan. Kumpulan 1 telah menyenaraikan “ikut perancangan” sebagai paling utama diikuti dengan “ikut kemampuan, berjimat cermat, ikut keperluan, dan menjaga alam sekitar serta generasi akan datang”. Kumpulan 2 pula menyenaraikan “kedudukan kewangan dapat dikawal” yang paling utama diikuti dengan “berbelanja ikut kemampuan, mengelakkan pembaziran, sikap berjimat cermat, dan mengurangkan kos sara hidup”. Kumpulan 3 pula menyenaraikan “jimat, gaya hidup teratur, hidup berkualiti, kepuasan pengguna dan hindar masalah” sebagai kepentingan mengamalkan pembelian lestari. Kumpulan 4 menyenaraikan kepentingan mengamalkan pembelian lestari adalah “dapat barang berkualiti, tiada pembaziran sumber, kepuasan dalam pembelian, persediaan masa depan, dan kualiti hidup yang baik”. Kumpulan 5 pula menyenaraikan “pembelian terancang” sebagai yang utama dan diikuti dengan “elak belanja luar kemampuan, elak pembaziran, hidup selesa, dan dapat urus wang dengan efisien dan tidak berhutang”.

Jadual 4: Senarai Kepentingan Mengamalkan Pembelian Lestari Berdasarkan Kumpulan

Kumpulan Keutamaan	Kumpulan 1	Kumpulan 2	Kumpulan 3	Kumpulan 4	Kumpulan 5
1.	Ikut perancangan	Kedudukan kewangan dapat dikawal	Jimat	Dapat barang berkualiti	Pembelian terancang
2.	Ikut kemampuan	Berbelanja ikut kemampuan	Gaya hidup teratur	Tiada pembaziran sumber	Elak belanja luar kemampuan
3.	Berjimat cermat	Mengelakkan pembaziran	Hidup berkualiti	Kepuasan dalam pembelian	Elak pembaziran
4.	Ikut keperluan	Sikap berjimat cermat	Kepuasan pengguna	Persediaan masa depan	Hidup selesa
5.	Menjaga alam sekitar serta generasi akan datang.	Mengurangkan kos sara hidup	Hindar masalah	Kualiti hidup yang baik	Urus wang dengan efisien dan tidak berhutang.

Nota: Susunan kepentingan adalah berdasarkan keutamaan. Senarai pertama adalah yang paling penting dan senarai ke lima adalah kurang penting.

Kaedah NGT telah dapat merumuskan perbincangan dalam FGD mengenai kepentingan mengamalkan pembelian lestari (Jadual 5). Dua kumpulan telah meletakkan pembelian terancang sebagai kepentingan paling utama dalam pembelian lestari, manakala tiga kumpulan lagi meletakkan dapat urus wang dengan efisien/kawal kedudukan kewangan, jimat cermat dan dapat barang kualiti sebagai paling utama. Seterusnya, tiga kumpulan pula telah meletakkan pembelian terancang sebagai perkara kedua penting dalam kepentingan mengamalkan pembelian lestari. Ini menunjukkan bahawa pembelian berhemah merupakan elemen penting dalam melaksanakan sesuatu pembelian.

Jadual 5: Kepentingan Mengamalkan Pembelian Lestari

Bil.	Kepentingan Pembelian Lestari	Paling utamaKurang utama				
		1	2	3	4	5
1.	Pembelian terancang	2 kump				5
2.	Ikut kemampuan		3 kump			
3.	Elak pembaziran			2 kump		
4.	Hidup selesa				1 kump	
5.	Dapat urus wang dengan efisien/ kawal kedudukan kewangan	1 kump				1 kump
6.	Persekitaran terpelihara					1 kump
7.	Jimat cermat	1 kump		1 kump	1 kump	
8.	Tiada pembaziran sumber		1 kump			
9.	Dapat barang berkualiti	1 kump				
10.	Ikut keperluan				1 kump	
11.	Kurang kos sara hidup					1 kump
12.	Gaya hidup teratur		1 kump			
13.	Kualiti hidup lebih baik			1 kump		1 kump
14.	Memperoleh kepuasan dalam pembelian			1 kump	1 kump	
15.	Dapat menghindar masalah					1 kump
16.	Persediaan masa depan				1 kump	
	JUMLAH KUMPULAN	5	5	5	5	5

Amalan pembelian lestari

Hasil FGD mendapati setiap kumpulan telah membincangkan amalan pembelian yang telah dilakukan dan boleh dikaitkan dengan amalan pembelian lestari dalam FGD. Setiap kumpulan telah memilih lima amalan pembelian lestari yang disusun berdasarkan keutamaan (Jadual 6). Kumpulan 1 telah meletakkan “beli ikut keutamaan” sebagai pilihan utama dan diikuti dengan membandingkan harga, senaraikan keperluan, pilih barang berkualiti dan diikuti dengan melihat tarikh luput dan membaca kandungan sebelum membeli sesuatu barangan. Kumpulan 2 pula meletakkan merancang pembelian sebagai paling utama diikuti dengan membeli barangan berkualiti, membeli ikut keperluan, membuat perbandingan dan melihat tarikh luput. Kumpulan 3 meletakkan merancang pembelian adalah amalan pembelian lestari yang paling utama dan diikuti dengan membeli ikut keperluan, membandingkan harga, memilih barangan yang murah dan berkualiti serta melaksanakan amalan menabung. Pilihan dari kumpulan 4 pula menyenaraikan merancang pembelian sebagai yang utama diikuti dengan memperuntukkan kewangan, membeli ikut keperluan, memilih barangan murah dan berkualiti serta membeli barangan yang mempunyai ketahanan yang tinggi. Kumpulan 5 meletakkan amalan membeli yang perlu sahaja sebagai amalan paling utama yang boleh dikaitkan dengan amalan lestari. Diikuti dengan membuat perbandingan harga, memilih barang yang murah dan berkualiti, menyemak tarikh luput dan membeli dalam kuantiti ekonomikal.

Kaedah NGT telah dapat merumuskan perbincangan dalam FGD mengenai amalan pembelian lestari (Jadual 7). Sebanyak empat kumpulan telah meletakkan amalan “merancang pembelian” sebagai paling utama berbanding dengan amalan-amalan yang lain yang dikaitkan dengan amalan lestari. Merancang pembelian boleh dianggap sebagai titik mula bagi melaksanakan amalan pembelian lestari yang lain. Satu kumpulan lagi meletakkan “membeli ikut keperluan” sebagai amalan lestari yang paling utama. Hal ini dapat mengelakkan responden daripada melakukan pembaziran sumber. Sementara, “memilih barangan berkualiti” telah diletakkan oleh tiga kumpulan sebagai amalan kedua penting dalam amalan pembelian lestari. Memilih barangan yang berkualiti dapat memberi kepuasan kepenggunaan kepada responden. Dua kumpulan lagi masing-masing meletakkan “membeli ikut keperluan” dan “membandingkan harga” sebagai kedua penting dalam amalan pembelian lestari.

Jadual 6: Amalan Pembelian Lestari Berdasarkan Kumpulan

Kumpulan Keutamaan	Kumpulan 1	Kumpulan 2	Kumpulan 3	Kumpulan 4	Kumpulan 5
1.	Membeli ikut keutamaan	Merancang pembelian	Merancang pembelian	Merancang pembelian	Membeli yang perlu sahaja
2.	Membandingkan harga	Membeli barangan berkualiti	Membeli ikut keperluan	Memperuntukkan kewangan	Membuat perbandingan harga
3.	Menyenaraikan keperluan	Membeli ikut keperluan	Membandingkan harga	Membeli ikut keperluan	Pilih barangan yang murah dan berkualiti
4.	Memilih barangan berkualiti	Membuat perbandingan	Memilih barangan yang murah dan berkualiti	Memilih barangan murah dan berkualiti	Menyemak tarikh luput
5.	Menyemak tarikh luput dan membaca kandungan	Menyemak tarikh luput dan membaca kandungan	Amalan menabung	Membeli barangan yang mempunyai ketahanan yang tinggi	Membeli kuantiti ekonomikal

Nota: Senarai amalan adalah berdasarkan keutamaan. Senarai pertama adalah yang paling penting dan senarai ke lima adalah kurang penting.

Jadual 7: Amalan Pembelian Lestari

Bil.	Amalan Pembelian Lestari	Paling utama ← Kurang utama →				
		1	2	3	4	5
1.	Merancang pembelian	4 kump				
2.	Memilih barangan berkualiti		3 kump			
3.	Membeli ikut keperluan	1 kump	1 kump	2 kump		
4.	Melihat tarikh luput			1 kump	1 kump	1 kump
5.	Membandingkan harga		1 kump	1 kump	1 kump	
6.	Membeli barang yang murah dan berkualiti			1 kump	2 kump	
7.	Menabung					1 kump
8.	Membeli dalam kuantiti ekonomikal					1 kump
9.	Mengelakkan pembaziran				1 kump	
10.	Mengitar semula bekas plastic/kaca					1 kump
11.	Ketahanan					1 kump
	JUMLAH KUMPULAN	5	5	5	5	5

Faktor penghalang untuk mengamalkan pembelian lestari

Jadual 8 menyenaraikan faktor penghalang untuk mengamalkan pembelian lestari yang telah dikenal pasti oleh setiap kumpulan dalam FGD. Faktor yang diletakkan pada nombor 1 adalah yang merujuk kepada faktor yang paling utama menghalang pembelian lestari manakala faktor yang disenaraikan di nombor 5 ialah faktor yang kurang utama menghalang pembelian lestari.

Jadual 8: Faktor Penghalang untuk Mengamalkan Pembelian Lestari

Kumpulan	Faktor Penghalang
1	1. Sikap sambil lewa 2. Kurang pengetahuan 3. Mempunyai persepsi barangan lestari tidak berkualiti 4. Mudah terpengaruh dengan iklan, keluarga dan rakan-rakan 5. Tidak mempunyai masa, kemudahan dan pilihan untuk mendapatkan barangan lestari
2	1. Kurang kesedaran 2. Masalah kewangan 3. Mahal 4. Kesibukan masa 5. Tiada tarikan
3	1. Taraf hidup tinggi 2. Keperluan ahli keluarga 3. Sumber kewangan terhad 4. Mengikut keinginan/kehendak 5. Keadaan terdesak/kecemasan
4	1. Mengikut nafsu 2. Budaya terikut-ikut 3. Malas 4. Keadaan terdesak 5. Tempat membeli belah jauh
5	1. Tidak merancang pembelian 2. Kekangan kewangan 3. Tidak dapat mengawal nafsu 4. Kurang pengetahuan 5. Kekangan masa

Jika dilihat secara keseluruhan, terdapat tiga kumpulan (kumpulan 2, 3, dan 5) mempunyai masalah kewangan untuk membeli barangan yang lestari yang sudah diketahui umum mempunyai nilai harga yang tinggi di pasaran, justeru telah menyekat responden untuk meneruskan pembelian lestari (GfK Roper Consulting “Green Gauge Global Report”, 2010). Dua kumpulan lagi

(kumpulan 1 dan 5) memilih “kurang pengetahuan” sebagai faktor penghalang dalam mengamalkan pembelian lestari. Pengetahuan amat penting dalam memacu pengguna ke arah kehidupan yang lestari. “Mudah terpengaruh” atau “tidak dapat mengawal nafsu” juga merupakan faktor yang dipilih oleh empat kumpulan (kumpulan 1, 3, 4, dan 5) dalam menghalang responden untuk mengamalkan pembelian lestari. Hal ini termasuklah akibat terpengaruh dengan media massa, rakan-rakan, keluarga dan hawa nafsu sendiri yang sedia maklum amat sukar untuk dielak. Disiplin dalam diri responden masih lagi lemah yang menyebabkan mereka mudah terpengaruh.

Kesan tidak mengamalkan pembelian lestari

Setiap kumpulan telah dikemukakan soalan untuk mendapatkan pendapat mereka tentang kesan jika tidak mengamalkan pembelian lestari. Berdasarkan perbincangan, setiap kumpulan telah merumuskan kesan tidak mengamalkan pembelian lestari (Jadual 9).

Jadual 9: Rumusan Kesan Tidak Mengamalkan Pembelian Lestari

Kumpulan	Kesan Tidak Mengamalkan Pembelian Lestari
1	“Wujud ketegangan pada diri dan keluarga, mengakibatkan kerugian dan pembaziran dengan lambakan barangan yang dibeli, mengakibatkan persekitaran tidak selesa, wujud masalah kewangan, serta berlaku pembaziran masa sebab tidak ada perancangan awal.”
2	“Kesan yang ketara terhadap institusi keluarga yang akan menjejaskan ekonomi dan keharmonian keluarga, di samping kesan negatif terhadap kesihatan, pencemaran alam sekitar dan ketidakstabilan ekonomi negara.”
3	“Menyebabkan kewangan tidak kukuh, keselesaan hidup terganggu seperti berlaku tekanan dan kemurungan yang seterusnya akan menyebabkan krisis rumah tangga, tiada simpanan dan berlakunya pembaziran.”
4	“Objektif pembelian lestari tidak tercapai dan menjejaskan pengguna dari pelbagai aspek seperti kesihatan, kewangan serta menimbulkan kesan kepada alam sekitar dan generasi akan datang.”
5	“Hutang akan meningkat dan akibat perbelanjaan tidak terancang dan pembaziran, memberi kesan kepada diri, keluarga, negara dan ekonomi terjejas dan seterusnya, mengakibatkan kemusnahan alam sekitar.”

Hasil daripada rumusan jawapan, setiap kumpulan memberi penjelasan bahawa kesan tidak mengamalkan pembelian lestari akan memberi impak negatif terhadap diri pengguna itu sendiri dan kemusnahan alam sekitar. Antara kesan negatif yang berlaku pada pengguna ialah berlakunya konflik diri dan keluarga, kewangan terjejas dan kesihatan terganggu.

Cadangan untuk meningkatkan amalan pembelian lestari

Setiap kumpulan juga membincangkan cadangan untuk meningkatkan amalan pembelian lestari dalam kalangan pengguna. Jadual 10 menunjukkan cadangan untuk meningkatkan pembelian lestari berdasarkan susunan keutamaan. Daripada cadangan yang dinyatakan, terdapat empat kumpulan telah meletakkan aktiviti merancang pembelian sebagai pilihan paling utama bagi meningkatkan amalan pembelian lestari.

Jadual 10: Cadangan Meningkatkan Amalan Pembelian Lestari

Kumpulan	Cadangan Meningkatkan Amalan Pembelian Lestari (cadangan berdasarkan keutamaan)
1	1. Rancang pembelian 2. Beli barang tempatan 3. Elak berhutang 4. Menganjurkan kempen kesedaran 5. Belanja ikut keperluan
2	1. Rancang pembelian 2. Memberi pendedahan awal 3. Menganjurkan kempen kesedaran 4. Perbanyakkan/pelbagaikan barangan lestari 5. Mewujudkan silibus di sekolah/universiti
3	1. Mengadakan kempen/kursus/seminar yang berkaitan 2. Tingkatkan kesedaran 3. Bijak mengelola pembelian 4. Penerapan nilai murni 5. Beri khidmat nasihat
4	1. Buat perancangan awal 2. Kawal perbelanjaan 3. Tetapkan simpanan bulanan 4. Rujuk pada yang arif 5. Beli ikut keperluan
5	1. Rancang pembelian 2. Amalkan hidup sederhana dan berjimat cermat 3. Tingkatkan pengetahuan melalui bahan bacaan/bengkel/perbincangan 4. Beli barang berkualiti 5. Ambil kesempatan semasa jualan murah

Jadual 11: Cadangan untuk Meningkatkan Amalan Pembelian Lestari

Bil.	Cadangan Meningkatkan Amalan Pembelian Lestari	Paling utama				Kurang utama			
		1	2	3	4	5			
1.	Merancang perbelanjaan	4 kump							5
2.	Membeli barang tempatan		1 kump						
3.	Elak bertutang			1 kump					
4.	Kempen /bengkel/ seminar	1 kump		1 kump	1 kump				
5.	Kesedaran/penerapan nilai murni		1 kump	1 kump	1 kump				
6.	Bijak mengelola			1 kump					
7.	Berbelanja mengikut keperluan								2 kump
8.	Mengawal perbelanjaan		1 kump						
9.	Menetapkan simpanan bulanan			1 kump					
10.	Memberi pendedahan awal		1 kump						
11.	Memberi Khidmat nasihat								1 kump
12.	Perbanyakan/ pelbagaikan barangan				1 kump				
13.	Mewujudkan silibus di sekolah dan universiti								1 kump
14.	Mengamalkan hidup sederhana/ berjimat		1 kump						
15.	Meningkatkan pengetahuan			1 kump	1 kump				
16.	Membeli barang berkualiti				1 kump				
17.	Mengambil kesempatan semasa jualan murah								1 kump
	JUMLAH KUMPULAN	5	5	5	5	5			5

Amalan merancang pembelian merupakan titik permulaan bagi mengekang berlakunya pembaziran sumber dan masalah ekonomi yang seterusnya memberi impak buruk kepada pengguna dan alam sekitar. Senataranya, satu kumpulan lagi meletakkan aktiviti kempen, bengkel dan seminar sebagai pilihan utama cadangan untuk meningkatkan amalan pembelian lestari. Melalui aktiviti ini, maklumat berkaitan dapat disalurkan kepada masyarakat untuk meningkatkan kesedaran tentang pentingnya mengamalkan pembelian lestari (Jadual 11).

Kesimpulan

Secara keseluruhannya, konsep pembelian lestari ialah pembelian yang bijak dan berhemah serta dapat memberi kesan positif kepada manusia dan alam sekitar. Ia dapat dicapai dengan mengadakan pembelian dengan lebih terancang, pengurusan wang yang teratur dan berjimat cermat dalam perbelanjaan, di samping pengguna akan berusaha memperoleh barangan yang berkualiti. Merancang pembelian dan membeli mengikut keperluan merupakan amalan lestari yang sudah atau sering dilaksanakan oleh kebanyakan responden. Hal ini secara tidak langsung dapat mengawal aktiviti pembelian supaya tidak berlebihan dan seterusnya pembaziran terhadap sumber alam dapat dikurangkan. Kurang kesedaran merupakan faktor paling utama yang menjadi penghalang kepada pengguna untuk mengamalkan pembelian lestari. Mereka tidak sedar bahawa melalui aktiviti pembelian sebenarnya dapat memberi kesan sama ada positif atau negatif kepada pengguna terutamanya dari segi kewangan, ekonomi dan alam sekitar. Sumber kewangan yang terhad juga telah membantutkan pembelian lestari kerana harga barang yang mesra alam begitu mahal.

Merancang pembelian akan meningkatkan lagi amalan pembelian lestari kerana dari situ baik buruk sesuatu pembelian dapat difikirkan dahulu oleh pengguna. Selain itu, saranan untuk mengadakan kempen/seminar/bengkel seperti ini juga perlu dilaksanakan bagi menyalurkan maklumat kepada pengguna seterusnya meningkatkan kesedaran pembelian lestari. Di samping itu, pihak kerajaan dan bukan kerajaan perlu bekerjasama menyalurkan maklumat-maklumat berkaitan bagi meningkatkan kesedaran pengguna Malaysia mengenai kepentingan pembelian lestari.

Rujukan

Brown, C. (2003). Consumers' preferences for locally produced food: A study in Southeast Missouri. *American Journal of Alternatives Agriculture*, 1, 187-199.

Coddington, W. (1992). *Environmental Marketing: Positive Strategies for Researching the Green Consumer*. New York: McGraw-Hill.

Farhan, M.A. & Mumtazah, O. (2010). Sikap mahasiswa terhadap penggunaan lestari. *Jurnal Pengguna Malaysia*, 14, 110-122.

GfK Roper Consulting (2010). Green gauge Global Report. Press release: http://www.gfkamerica.com/newsroom/press_releases/single_sites/006588/index.en.html

Gibbs & Soells (2013), Perspectives on Corporate Sustainability Among U.S. Adults and Employees, *Sense and Sustainability Study*, Available online at <http://www.gibbs-soell.com/wp-content/uploads/2013/04/2013-Gibbs-Soell-Sense-Sustainability-Study.pdf>

Kementerian Perumahan dan Kerajaan Tempatan. (2003). Dimuat turun daripada <http://www.kpkt.gov.my/jkt/la21.html>

Laily, P., Aini, M.S., & Sharifah Azizah, H. (2009). Penggunaan Lestari: Bagaimana?. *Penggunaan Lestari antara Realiti dan Cabaran*. 27-48: Penerbit UPM.

Moisander, J. (2000). Complexity and Multidimensionality of Ecologically Responsible Consumer Behavior, *Helsinki School of Economics and Business Administration*, Available online at <http://www.lancs.ac.uk/users/scitud/esf/mois.htm>

Magrabi, F.M., Chung, Y.S., Cha, S.S., & Yang, S.J. (1991). *The Economics of Household Consumption*, New York, NY. : Praeger Publishers.

Mumtazah, O., Nurizan, Y., & Naimah, M.S. (2009). Pengetahuan, amalan dan gaya hidup penggunaan lestari dalam kalangan remaja. *Malaysian Journal of Consumer and Family Economics*, 12, 40-54.

Oskamp, S. (2000). Psychological contributions to achieving an ecologically sustainable future for humanity. *Journal of Social Issues*, 56, 373-390.

Schafer, A. & Crane, A. (2005). Addressing sustainability and consumption. *Journal of Macromarketing*, 25, 76-92.

Vermier, I. & Verbeke, W. M. (1999). Organic food; Consumer's perceptions and dietary choices. A survey from the Stange and Hamar Region. English Summary Statens Institute for Forbruksforskning.

Welsh Procurement Initiative-Sustainable Public Sector Procurement Guidance (2004). Download from <http://greenwich-college.ac.uk/programmes-courses/professional/cips/L5-15-Sustainable-procurement.pdf>